

УДК 378.011.3-051:75

Шалварова К. С., Карпенко В. А.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА

У статті піднімаються питання комплексного підходу до навчання майбутніх художників-педагогів теорії і практики перспективних побудов в образотворчому мистецтві. Розглянуто роль низки художньо-педагогічних дисциплін, зміст яких активно впливає на формування у студентів системи знань з перспективи та практичного досвіду аналізу, передачі й інтерпретації перспективних явищ у творах мистецтва й у власній художньо-творчій діяльності. Доводиться, що міждисциплінарний підхід є необхідною умовою синтезу теорії та художнього практики та дозволяє забезпечити належний рівень підготовки фахівця до проектування простору на площині та навчання цьому учнів.

Ключові слова: система перспективи, комплексний підхід, побудова простору картини, система знань.

Художник у своїй творчості часто стоїть перед проблемою зображення реального тривимірного простору та об'ємних об'єктів на плоскій основі. Двовимірність площини аркуша, полотна або стіни вступає в суперечку з бажанням зобразити глибину, співвідношення різних планів, об'єм предметів. Фактично, проектуючи простір на площину картини, художник має трансформувати просторове у площинне, тобто за допомогою художніх засобів створити досить достовірну ілюзію глибини. Такі зображення з яскраво вираженою глибиною простору, викликають у глядача подвійність сприйняття композиції, про яку добре сказав Р. Арнхейм: "...в образотворчому мистецтві кожен елемент належить двом різним контекстам. Він розташовується на фронтальній площині живописного полотна і в той же час знаходиться в тривимірному просторі, зображеному в картині. Відповідно кожна образотворча одиниця має дві форми: форму, властиву тривимірному предмету і форму проекції предмета на площині. Картина як ціле складається з двох абсолютно різних композицій. Одна – це композиція самого "місця дії", що тягнеться у глиб, друга – це композиція усередині фронтальної площини. Синтез їх обох і складає значення цілого" [1]. Аналіз шляхів, що дозволяють реалізувати цю парадоксальну подвійність є одним із завдань теорії та практики образотворчого мистецтва [7].

Розуміння проблеми просторових побудов в образотворчому мистецтві, опанування практичними способами передачі тривимірності простору картини та прийомів зображення об'ємно-пластичних якостей найрізноманітніших об'єктів на площині, передачі змін їх світлоти і кольору, а також уміння спроектувати свої знання й уміння з цих питань на площину педагогічної діяльності – безумовно є основою професійної майстерності художника-педагога.

У художника-початківця при малюванні з натури завжди виникають труднощі з передачею на площині аркуша реального простору, з реалістичним зображенням об'ємних предметів, правдивим визначенням їх тональних та колірних характеристик. Це пов'язано з суперечністю між усвідомлюваною нами об'єктивною геометрією предметів, що ґрунтується на отриманому нами життєвому досвіді, та їх видимою в даний момент формою, спотвореною при зоровому сприйнятті. Явище, коли ми бачимо предмети такими, як вони є насправді, відповідно їх формі та конструктивній будові, не помічаючи їх просторових викривлень, називається константністю сприйняття і воно має величезне практичне значення для орієнтації людини в реальному просторово-предметному світі. Але, щоб створювати реалістичне, ілюзорно-просторове зображення об'єктів на площині,

художнику необхідно подолати цю властивість нашого сприйняття, навчитись "абстрагуватись від абсолютних розмірів, власної (локальної) забарвленості предметів і вчитись бачити форми такими, якими вони сприймаються на відстані, в певному повороті та матеріальному оточенні, при певних умовах освітлення" [2].

Вирішити завдання, пов'язані з передачею ілюзії глибини простору в образотворчому мистецтві, допомагають художнику знання законів перспективи – науки про зображення просторових об'єктів на площині відповідно до закономірностей зорового сприймання.

Перспектива як наука народилась в епоху Відродження. І хоча певні успіхи в аналізі та передачі перспективних явищ були ще у стародавніх греків, саме в часи Ренесансу було встановлено основні наукові закономірності, визначено певні правила зображення тривимірного простору на площині. Проте, на початку ХХ ст. завдяки численним роботам психологів стало зрозуміло, що ренесансна теорія перспективи недосконала. Спираючись на узагальнені дослідження фізиків (оптика), фізіологів (будова ока та теорія зору), математиків (геометрія), психологів (особливості зорового сприйняття), філософів та мистецтвознавців (художній та духовно-культурний досвід людства) виникла нова багатоваріантна наукова система перспективи, яка, "враховуючи перетворювальну діяльність мозку при зоровому сприйнятті, дозволила по-новому поглянути і на історію образотворчого мистецтва" [7]. В цій системі перспективи, що й досі знаходиться в полі зору науковців, органічно поєднуються знання з фізіології зору, з геометрії просторових побудов, що охоплюють як методи зображення окремих предметів, так і методи зображення простору в цілому, з теорії кольору та композиції, з культурології та історії образотворчого мистецтва, де візуальні інтерпретації простору розглядаються в контексті світоглядних універсалій художньо-історичного спадку людства.

Таким чином, можна сказати, що повноцінне опанування художником-педагогом теорією та практичними вміннями побудови простору в образотворчому мистецтві, є непростим, багатостороннім завданням і вимагає комплексного підходу до його вирішення.

Глибокий аналіз теорії просторових побудов в образотворчому мистецтві на основі психології зорового сприйняття та математичного підходу до проблем мистецтвознавства можна знайти в роботах Б. В. Раушенбаха [6; 7]. Він з математичною точністю обґрунтовує той факт, що відома з часів Ренесансу теорія перспективи не завжди дозволяє передати реалістичний образ на площині, і створює нову багатоваріантну наукову систему перспективи. Л. В. Мочалов у своїй монографії [5] тісно пов'язує питання геометрії, кольору і композиції з ідейно-естетичними уявленнями, притаманними різним регіонам і різним епохам.

Систематизований виклад практичних питань перспективної побудови на площині з деталізованими алгоритмами пропонує Н. В. Кайгородцева [3]. Методи побудови третього виміру на площині, особливості техніки виконання рисунку простих і складних форм з метою передачі їх об'ємності розглянуто у підручнику Г. Є. Гребенюка [1]. Секрети створення на аркуші паперу перспективи об'єктів природи зі схемами, начерками й акварелями доступно для художника-початківця представляє Рей Кемпбел Сміт [8].

У цих та багатьох інших проаналізованих наукових та методичних працях повною мірою розкрито різні аспекти поняття "перспектива", методи і прийоми передавання перспективних явищ на площині за допомогою різноманітних технічних засобів та художніх матеріалів. Водночас, ученими-методистами недостатньо приділено увагу саме комплексному підходу до формування системи знань і умінь просторової організації зображення на площині у майбутніх художників-педагогів.

Мета статті – визначити роль комплексного підходу до навчання студентів вирішувати поставлені вище задачі; проаналізувати, як логіка змісту професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця та поєднання теорії з практикою забезпечують поетапне вдосконалення досліджуваних умінь; з'ясувати, чому саме комплексне засвоєння певної групи психолого-педагогічних і мистецьких дисциплін, в їх взаємодії, стане важливою умовою його якісної професійної освіти.

У системі загальної спеціальної художньо-педагогічної підготовки проблематика, пов'язана з вивченням перспективних явищ, вивчається в рамках міждисциплінарного підходу в ряді навчальних дисциплін: нарисна геометрія, рисунок, живопис, композиція, основи кольорознавства, історія образотворчого мистецтва, комп'ютерна графіка, методика навчання образотворчого мистецтва, а також пленерна та педагогічна практики. У змісті кожного з цих предметів в тій чи іншій мірі розглядаються різноманітні аспекти проблеми побудови тривимірного простору на площині. В процесі їх послідовного вивчення відбувається глибокий аналіз основних положень наукових теорій перспективних побудов та усвідомлюється їх зв'язок з практикою образотворчого мистецтва в його історичній динаміці; знання з різних предметів синтезуються і проектується на площину практичної образотворчої та педагогічної діяльності, що забезпечує комплексний підхід до ефективного оволодіння майбутнім фахівцем загальною теорією перспективи, дає можливість формування цілісної системи знань і вмінь з побудови простору на площині в єдності теоретичного і практичного навчання.

Пропонуємо розглянути основні складові змісту вище перерахованих дисциплін, що у взаємодії забезпечують формування у студентів узагальненого розуміння теорії та оволодіння практикою просторових побудов в образотворчому мистецтві.

Закласти підґрунтя вивчення перспективи як науки про закони і правила створення ілюзії реалістичного зображення простору та предметів на площині покликаний курс "Нарисна геометрія".

Історично нарисна геометрія розвивалася як прикладна математична дисципліна, що мала вирішувати інженерно-технічні задачі з використанням графічних методів. У системі художньої освіти побудова зображень не вимагає такої ж точності, як, наприклад, в архітектурі, та, не зважаючи на це, простір картини в нарисній геометрії будується за допомогою математичних прийомів, а "під словом "перспектива" розуміється те ж саме, що розуміли майстри Ренесансу: геометричний спосіб правильної передачі зорового сприйняття простору" [7], "який ґрунтується на сформованому в епоху Відродження і Нового часу досвіді роботи з інструментальною оптикою" [6] і називається прямою лінійною перспективою. Цей вид перспективи передбачає фіксовану точку зору і єдину точку сходження на лінії горизонту для паралельних між собою ліній, що віддаляються у глибину простору. Він є основою реалістичного рисунку.

В курсі нарисної геометрії оглядово вивчаються: анатомічна будова ока та особливості зору людини, що є визначальними в сприйманні та зображенні об'єктів простору; історичний розвиток перспективи як науки, від, так званих, доперспективних методів Стародавнього Єгипту та античності, зворотної перспективи давньоруського та візантійського живопису до математичного обґрунтування способів перспективних побудов художниками епохи Відродження; поділ перспективних зображень на види залежно від їх призначення та форми поверхні, на якій вони виконуються, розміщення точки зору відносно лінії горизонту (лінійні, панорамні, купольні, сферичні, а також зворотня перспектива, аксонометрія, повітряна, спостережна, перцептивна, "жаб'яча", "з висоти пташиного польоту" тощо).

Основна ж частина курсу присвячена геометричному підходу до передачі просторовості, детальному вивченню основних законів перспективи, термінів та понять,

якими користуються при побудові перспективного зображення на площині.

Засвоєння категоріального апарату дисципліни, опанування законів перспективи та геометричних методів просторових побудов відбувається в процесі практичного виконання перспективних зображень різноманітних об'єктів з різних точок зору, в різному положенні та на різній відстані від глядача. Завдання передбачають перспективний рисунок основних геометричних тіл (куба, паралелепіпеда, конуса, циліндра), що в практичній діяльності художника можуть стати прототипами побутових предметів, тіл обертання, будівель, а також об'єктів складної форми зі складною конфігурацією абрису, наприклад, автомобілів, човнів, рослин, тварин та птахів, фігури людини у різних позах, ракурсах або у русі.

З метою допомогти художнику в зображенні інтер'єрів та екстер'єрів у курсі нарисної геометрії розглядаються приклади побудови глибини простору за заданими розмірами, вертикальних об'єктів, розташованих на однаковій відстані один від одного, арок різноманітної конфігурації, сходів, похилих площин, фрагментів інтер'єру в кутовому та фронтальному положеннях.

Непростим, але важливим для майбутнього художника розділом лінійної перспективи є вивчення перспективи тіней, що падають від предметів різної конфігурації на горизонтальну або вертикальну площину, та їх залежність від положення джерела світла по відношенню до глядача, а також, побудови відображень у перспективі. І тіні і, особливо, відображення (у дзеркалі, на поверхні води, на глянцевої підлозі або іншій поверхні) можуть стати важливою складовою зображення пейзажу або інтер'єру, надати будь якій композиції додаткової виразності, живописності, правдоподібності.

Таким чином, вивчення в курсі нарисної геометрії основних положень лінійної перспективи створює умови для усвідомленого їх застосування в практичній образотворчій та педагогічній діяльності.

Практичне опанування студентами принципів просторових побудов відбувається при виконанні навчальних завдань курсу "Рисунок", зміст якого націлений на практичне опанування системою знань, методів та прийомів створення реалістичного зображення різноманітних об'єктів на площині. Особливістю процесу перспективного рисування є його принципова відмінність від перспективних креслень нарисної геометрії. При рисуванні з натури зображення об'ємних об'єктів підкорюється іншій логіці: створення рисунку – це результат складного аналізу конструкції, характеру форми та образної пластики зображуваних предметів, місця їх розташування в просторі відносно один одного та відносно глядача, ролі тла як елемента середовища при передачі глибини простору, а також композиційного вирішення зображення. Перспективна ж побудова тут пророблюється тільки в свідомості художника, на основі знання основних законів перспективи [2].

Прийоми перспективного зображення об'ємних об'єктів на площині художник-початківець починає засвоювати при конструктивному рисуванні простих геометричних тіл та їх каркасних моделей у різних поворотах, що дає можливість побачити предметну площину основою побудови глибини простору на аркуші паперу, зрозуміти роль фіксованої точки зору, та значення місця знаходження лінії горизонту у просторовому розташуванні видимих і невидимих частин предмета.

Наступним етапом розвитку просторового мислення й умінь передавати третій вимір на площині в процесі рисування з натури є перспективне зображення найрізноманітніших простих і складних предметів побуту в різних положеннях, де усвідомлюється взаємозв'язок між конструкцією і зовнішньою формою об'єкта, між рухом предметів у глибину і зміною їх видимих розмірів та пропорцій, а також залежність цих змін від заданої точки зору.

Перспективна побудова геометричних та рослинних гіпсових орнаментів та оздоблених орнаментами капітелей і кронштейнів у складних поворотах – наступне по складності завдання, вдумлива робота над яким має наблизити початківця до вміння впевнено створювати ілюзію глибини на площині. В процесі рисування таких форм студенту необхідно навчитися будувати основну конструкцію об'єкта в перспективі та підпорядковувати цій конструкції нанесений на неї об'ємний орнамент, правильно передавати всі складні вигини деталей з урахуванням зміни у співвідношенні симетричних сторін. Аналіз перспективних скорочень складного симетричного об'єкта і його частин, створення зображення на основі осьової лінії, що наслідуює вигини форми, знаходження та одночасне проведення допоміжних ліній зв'язку, для визначення місця розташування парних деталей обох симетричних половинок на аркуші – все це навички, необхідні для практичного оволодіння рисунком таких складних у пластичному відношенні форм, як голова і фігура людини, для вивчення особливостей передачі їх перспективних скорочень в залежності від положення у просторі.

При рисуванні голови та фігури людини студент проходить через низку завдань, кожне з яких вирішує все більш складні задачі зображення перспективних змін форми – від рисунку гіпсової голови до зображення фігури у складному ракурсі або русі. "Послідовно переходячи від одного завдання до іншого майбутній художник приходить до розуміння головного завдання рисунка, яке полягає у передачі об'ємної форми на площині аркуша" [2], в перетворенні його на уявний простір.

Уміння грамотно застосовувати перспективні побудови набуває особливого значення при навчальному рисуванні інтер'єру. Робота над ним дає більш широкі композиційні можливості, розуміння зв'язку між задумом рисувальника і вибором вигідної точки зору, усвідомлення важливості спостережної перспективи, коли починати малюнок просторових змін форм та їх пропорцій необхідно "на око", так, як бачимо, поступово перевіряючи побудову перспективних скорочень за допомогою схем.

Світлотіньове виявлення об'єму предметів та створення ілюзії глибини за допомогою таких засобів рисунка, як штрих і тон різної сили і контрасту – ще один етап формування в студентів умінь передачі простору на площині. Застосування явищ повітряної перспективи на практиці починається з рисування натюрмортів, де визначається різниця у чіткості зображення предметів дальнього, середнього та ближнього планів, продовжується при виявленні відносно малих глибин розташування деталей у роботі над рисунком голови, а потім і фігури людини, і завершується світлотіньовим вирішенням інтер'єра. Так, поступово, майбутній художник усвідомлює величезні можливості художніх засобів рисунка у виявленні глибини простору на аркуші, засвоює закономірності реалістичного зображення об'єктів.

Ті ж задачі досягнення на площині достовірної ілюзії об'єму і простору в курсі "Живопис" вирішуються за допомогою комбінування перспективних побудов і різноманітних прийомів зміни колірного тону, контрастності світлот та насиченості кольору, що є закономірними, і залежать від освітлення об'єкту та збільшення чи зменшення відстані до нього. Властивості кольорів впливати на їхнє сприймання в просторі та змінюватись при віддаленні від глядача студенти вивчають і в курсі "Кольорознавство", який є підґрунтям розвитку в майбутніх художників-педагогів кольорового бачення, усвідомленого використання ілюзорних властивостей кольору в створенні просторових ефектів на площині.

Розуміння особливостей моделювання простору засобами лінійної та повітряної перспектив стає надзвичайно важливим у процесі проходження студентами пленерної практики. Тут стають у нагоді всі знання та навички зі створення об'ємно-просторових зображень предметів у замкнутому просторі аудиторій і приходить усвідомлення того, що

поліхромія відкритого простору надзвичайно відрізняється від специфічного світлоколірного середовища інтер'єрів. Далекі відстані та наявність великої кількості повітря дають студентів наочно перекопати у наявності змін у контрастності більш віддалених об'єктів, зменшенні насиченості кольорів із віддаленістю від глядача та їх "охолодженні". На практиці студенти перекопуються, наскільки місце розташування на картинній площині лінії горизонту змінює враження від композиції пейзажу; вчать грамотно рисувати будівлі, що розташовані під різними кутами одна до одної та відтворювати розташування тіней, які падають на поверхню, враховуючи при цьому її пластичний характер і нерівності, а також будувати складні відображення об'єктів у воді та використовувати перспективу різних природних (струмок, берег ріки, хмари) та створених людиною (стежки, дороги, будівлі, паркани) об'єктів для підсилення враження глибини простору. Таке практичне опрацювання знань з особливостей геометричних побудов, набутих при вивченні курсу нарисної геометрії, у взаємодії з навичками моделювання простору при навчальному рисуванні та живопису різних об'єктів предметного середовища інтер'єру, дає можливість майбутньому художнику зробити відчутний прорив у третій вимір, створюючи ілюзію просторовості на площині.

Формування у майбутнього фахівця цілісного уявлення про наукову систему перспективи неможливе без глибокого її осмислення як специфічної мови образотворчого мистецтва, без детального вивчення ролі і місця різноманітних принципів та способів інтерпретації простору в художній культурі людства. Культурологічний підхід до вивчення світового художнього досвіду, що закладений у зміст курсу "Історія мистецтва" і охоплює увесь масив образотворчого мистецтва від ранньоантичного до нового часу, забезпечує усвідомлення студентами взаємозв'язку "історичних методів просторових побудов художніх композицій" з філософським, науковим, естетичним і "художнім мисленням епохи, а також з психічною конституцією художника, як історичного суб'єкта" [4].

Аналізуючи художній спадок людства в історичній динаміці, майбутній фахівець дізнається, що ті чи інші типи перспективних побудов у творах художників відповідають особливостям світосприйняття та ідейно-естетичним уявленням, властивим різним регіонам і різним культурам. Відслідковуючи світоглядний аспект в системі ортогональних проєкцій настінних розписів Стародавнього Єгипту, в паралельній перспективі живопису середньовічного Китаю та Японії, в зворотній перспективі ікон та фресок Візантії та Київської Русі, в прямій перспективі картин та монументальних розписів італійського Відродження, розглядаючи жорстку перцептивну перспективу Сезана та оригінальне вирішення простору в мистецтві модернізму, де втілюється вимір внутрішнього світу людини, студент усвідомлює, чим керувався художник як суб'єкт культури при роботі над твором.

Сукупність знань і вмінь з наукової системи перспективи в їх тісному взаємозв'язку допомагає студентам творчо переосмислити процес конструювання простору на площині та інтерпретувати свій досвід при виконанні художньо-творчих завдань. Зміст курсу "Композиція" орієнтований на здобуття специфічного мистецького досвіду образотворчої діяльності та створює умови для творчої самореалізації майбутнього художника-педагога через створення художніх образів. Саме в процесі композиційної діяльності, формо- і образотворення приходить усвідомлення, що знання законів перспективи необхідне не тільки задля переконливого створення ілюзії глибини на площині, що спосіб конструювання простору в картині, різноманітні перспективні ефекти, їх підсилення, або, навпаки, применшення, можуть і мають чинити більш глибокий емоційний вплив, справляти надзвичайне естетичне враження, створювати певний настрій. Незвична просторова структура твору може допомогти широкому тлумаченню художніх образів, точному вираженню творчої думки, цікавій пластичній інтерпретації художніх форм.

Втілюючи власний творчий задум, студент вчиться не тільки проектувати простір на площину, організовувати та структурувати його. Творчо використовуючи різні види перспективи, зміну масштабів взаємопов'язаних об'єктів та композиційні прийоми він може досягти максимальної ілюзії глибини та об'єму, втягуючи глядача в простір зображення, або, навпаки – максимального сплюснення зображуваного, відмовляючись від одного з вимірів, надаючи твору символічного значення або маніпулювати глядачем через незвичні ефекти видозміни реальності. Такий досвід композиційної діяльності надзвичайно підвищує ефективність творчого процесу, сприяє різноманітності використання образотворчих і виразних засобів побудови художнього твору.

Курс "Методика навчання образотворчого мистецтва" та педагогічна практика забезпечують готовність студентів до виконання своїх педагогічних функцій. Враховуючи, що розуміння самого поняття "перспектива" та основи перспективних побудов непросто даються учням, на заняттях з методики майбутні художники-педагоги вчать знаходити доступні, відповідні віковим та індивідуальним особливостям школярів методи і прийоми навчання учнів основам перспективних побудов на площині, що включають: вивчення необхідної термінології; оволодіння спостережувальною перспективою, що дає навички уважного аналізу природи; практичне опанування як найпростішими прийомами зображення простору (перекриття, зменшення розмірів, розташування відносно нижнього краю картини), так і законами лінійної та повітряної перспективи, передачею об'єму за допомогою світлотіні; вміння аналізувати особливості побудови простору в роботах видатних художників.

Проведене дослідження показало, що реалізація комплексного підходу дозволяє студентам-образотворцям усвідомити перспективу як специфічну мову образотворчого мистецтва, що визначається особливостями складного комплексу уявлень про світ, природу і людину, набути досвіду просторової інтерпретації двовимірної площини в процесі власної образотворчої діяльності, а також сформувати професійну готовність до навчання перспективи учнів загальноосвітніх та художніх шкіл.

Втілення комплексного підходу відбувається в межах міждисциплінарного простору, що, забезпечуючи тісний взаємозв'язок теорії з художньою та педагогічною практикою, призводить до формування цілісної узагальненої системи знань з перспективи та розвинутих на їх основі художньо-творчих умінь передачі перспективних ефектів на площині.

В процесі дослідження з'ясовано, що комплексний підхід до вивчення системи перспективи забезпечує поетапне та систематичне накопичення теоретичного, практичного і методичного досвіду майбутнього фахівця, що створює широкі можливості для розкриття його творчого потенціалу.

Використана література:

1. *Арнхейм Р.* Искусство и визуальное восприятие / Рудольф Арнхейм. – М. : Прогресс, 1974. – 180 с.
2. *Гребенюк Г. Є.* Основи композиції та рисунок / Георгій Євгенович Гребенюк. – К. : Техніка, 1997. – 224 с.
3. *Кайгородцева Н. В.* Перспектива: виды и способы построения : учеб. пособие / Н. В. Кайгородцева, Т. В. Ойдупа. – Омск : Изд-во ОмГГУ, 2011. – 68 с.
4. *Лиманская Л. Ю.* Эстетика зрения и теория языка изобразительных искусств: опыт культурно-исторического анализа : автореф. дис. ... доктора искусствоведения : 24.00.01 / Людмила Юрьевна Лиманская. – М., 2005. – 46 с.
5. *Мочалов Л. В.* Пространство мира и пространство картины / Л. В. Мочалов. – М. : Советский художник, 1983. – 375 с.
6. *Раушенбах Б. В.* Пространственные построения в живописи / Борис Викторович Раушенбах. – М. : Наука, 1980. – 288 с.
7. *Раушенбах Б. В.* Системы перспективы в изобразительном искусстве: общая теория перспективы / Борис Викторович Раушенбах. – М. : Наука, 1986. – 256 с.

8. Смит Р. К. Перспектива. Глубина и реалистичность изображения : учеб. издание / Рэй Кэмпбелл Смит. – М. : Кристина – новый век, 2004. – (Серия: "Уроки живописи: шаг за шагом"), 2004. – 47 с.

Шалварова К. С., Карпенко В. А. Комплексный подход к изучению перспективы в процессе подготовки художника-педагога.

В статье поднимаются вопросы комплексного подхода к изучению будущими художниками-педагогами теории и практики перспективных построений в изобразительном искусстве. Рассматривается ряд дисциплин художественно-педагогического цикла, содержание которых, в их синтезе, активно влияет на формирование у студентов системы знаний по перспективе и приобретения ими практического опыта проектирования пространства на плоскости.

Ключевые слова: система перспективы, комплексный подход, построение пространства картины, система знаний.

Shalvarova K. S., Karpenko V. A. The integrated approach for the study perspective in the process of the education of the artist-teacher.

The article raises issues an integrated approach to the study of future artists and teachers of the theory and practice of perspective constructions in the fine arts. Discusses a number of disciplines pedagogical cycle, the contents of which in their synthesis has a great impact on the formation of the students' knowledge systems in perspective and helping them to acquire practical experience designing space on the plane.

Keywords: system perspective, an integrated approach, building the picture space, the knowledge system.

УДК 378.147:75

Шевнюк О. Л.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ХУДОЖНІХ ЗАКЛАДАХ

У статті проаналізовано актуальний стан системи навчання образотворчого мистецтва у вищих художніх навчальних закладах на Україні; обґрунтовано концептуальні основи методики навчання образотворчого мистецтва у ВНЗ; виокремлено її мету і завдання; представлено її провідні принципи, зокрема, професійної спрямованості та мобільності, системності та послідовності навчання, урахування індивідуальних особливостей студентів і розвитку їх творчого потенціалу, комплексності діяльності тощо; заявлено теоретичні підходи до проектування дидактичної системи навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: методика навчання, образотворче мистецтво, педагогіка вищої освіти.

Виклики сучасності, пов'язані з процесами глобалізації, що розширюють горизонти доступності культурних цінностей світової цивілізації та водночас породжують ризики пріоритетності масової культури та провокують явища культурної уніфікації, суттєво підвищують значимість вищих художніх навчальних закладів в загальній системі освіти як таких, що забезпечують збереження національної культурної ідентичності та естетичних стандартів високого мистецтва. В Україні понад 40 навчальних закладів I-IV рівнів акредитації державної, комунальної та приватної форми власності (коледжі й інститути мистецтв, інститути декоративного мистецтва, академії образотворчого мистецтва і архітектури, інститути дизайну, педагогічні університети, класичні університети) здійснюють підготовку фахівців за основними видами образотворчого мистецтва (живопис, скульптура, графіка), декоративно-прикладного мистецтва, дизайну, театрального-декораційного мистецтва, архітектури, реставрації творів мистецтва,